

Vijf jaar NAV

(1993-1998)

Nederlandse Akkerbouw Vakbond

Zevenbergseweg 30

4791 SL Klundert

tel. 0168 - 329 130

fax 0168 - 328 735

e-mail: nav@wxs.nl

<http://www.nav.nl>

Inhoudsopgave

1993 - 1998 Vijf jaar NAV	3
De start Zaaibed voor het plan en de vakbond	4
Jaap Korteweg 'Niet krampachtig vasthouden aan Genoeg is Beter'	6
De inhoud Tussen rode draad en alledaags belang	8
Aaike Maarsingh 'Er is veel veranderd in vijf jaar'	10
Dr. Niek Koning 'Investerings komen niet van de grond bij liberalisering'	14
De vakbondspet Druk opvoeren met stok achter de deur	12
Drs. Wouter van der Weijden 'Uitsluitend pleiten voor productiebeheersing is naief'	16
Ir. Albert Vermue 'Liberalisering hoeft geen ramp te zijn voor Nederlandse akkerbouw	18
Akkerbouwers en samenleving Bondgenoten voor maatschappelijk en economisch verantwoord produceren	19
Prof. Jan Douwe van der Ploeg 'NAV snijdt pijnlijke onderwerpen aan'	20
Dr. Jaap Frouws 'Een echte tegenstander ontbreekt'	22
Jacques Laigneau 'Krachtige Europese organisatie vormen'	24
Joop de Koeyer 'Inspelen op maatschappelijke wensen is uitdaging'	26
Mensen, mensen, mensen	28
Ook dat nog!	30

1993 - 1998

Vijf jaar NAV

Vijf jaar Nederlandse Akkerbouw Vakbond, vijf jaar Genoeg is Beter, vijf jaar vakbondsstrijd, vijf jaar reorganisatie van de agrarische belangenbehartiging in Nederland. Vijf jaar is kort, maar er is veel gebeurd en volgens onder meer Aike Maarsingh ook veel veranderd.

'Vijf jaar NAV' schetst de start van de vakbond van, voor en door akkerbouwers, én het zaaiwed voor het plan en de vakbond. Initiatiefnemer Jaap Korteweg blikt terug, evalueert en verhaalt over zijn twijfels. 'Tussen rode draad en alledaags belang' gaat over de inhoud van de vakbond, over het spanningsveld tussen Genoeg is Beter en de actuele problemen waarmee de vakbond snel kan scoren en zich kan profileren. 'De standpunten zullen met alle wettige middelen worden verdedigd', zegt de NAV bij oprichting. Welke methoden, welke actievormen kiest de NAV zoal om de doelstellingen te bereiken? In 'Druk opvoeren met stok achter de deur' leest u over succesvolle vakbondsacties en treft u een analyse aan van het mislukken van de GFT-staking.

Vanaf de oprichting kiest de NAV voor samenwerking met anderen, de organisatie wil maatschappelijk draagvlak creëren. In je eentje red je het niet, weten de initiatiefnemers. Een Europese akkerbouworganisatie vormen blijkt moeizaam. Een coalitie met andere maatschappelijke groeperingen? Akkerbouwer zijn betekent leven en werken in een grote, complexe wereld. Hoe akkerbouwers, NAV en samenleving zich tot elkaar verhouden staat in 'Bondgenoten voor maatschappelijk en economisch produceren.' En de toekomst? NAV-voorzitter Joop de Koeijer ziet inspelen op maatschappelijke wensen als een uitdaging. Mensen maken de NAV. Wie het zijn ziet u achterin dit boekje. 'Ook dat nog' sluit het boekje af met avonturen op de NAV-werkvloer.

Veel wijze woorden worden in 'Vijf jaar NAV' geuit door zeven buitenstaanders die wat te zeggen hebben over de NAV. Positief en negatief. De interviews geven een aardig beeld van hoe erover de vakbond zoal wordt gedacht.

juni 1998

De start

Zaaibed voor het plan en de vakbond

1990, het hete voorjaar is ten einde. De tractoren ronken weer op het land. De akkerbouwacties zijn achter de rug. De balans van wekenlang protest, met de trekkers op straat, wordt opgemaakt. Een mager resultaat.

1993: het plan Genoeg is Beter! is gereed, de werkgroep Genoeg is Beter richt de Nederlandse Akkerbouw Vakbond op.

Het boek 'De akkerbouwacties in het voorjaar van 1990' beschrijft het resultaat van de acties als volgt: 'Het directe resultaat van de akkerbouwacties van 1990 in de vorm van betere prijzen is mager. Maar toch hebben de akkerbouwers met hun acties ook veel bereikt. Er is een discussie op gang gebracht over productiebeheersing en over het functioneren van de eigen organisaties. De inkomenssteun en de beëindigingsregelingen zijn verruimd en er is extra geld beschikbaar gekomen voor de sector. Maar in het licht van het moeizame proces om effectieve productiebeheersing van de grond te krijgen en de GATT-onderhandelingen is voor de akkerbouwers de strijd nog lang niet gestreden. In feite is die nog maar net begonnen.'

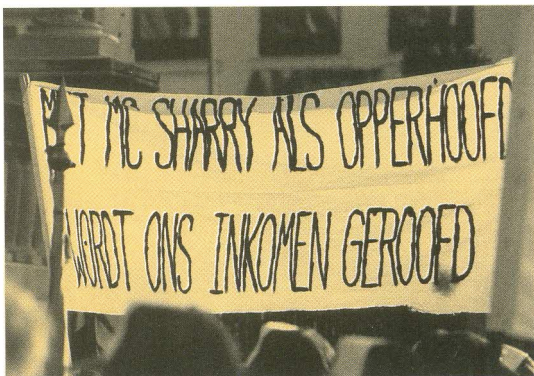
Verdeeld

Akkerbouwers waren wekenlang in het nieuws. Ze hebben laten zien dat ze zich niet willoos laten sane-

ren. Maar een krachtig eensgezind signaal hoe het wel moest ontbrak. Het boek over de akkerbouwacties omschrijft het als volgt: 'De druk op het actiecomité om productiebeheersing te gebruiken als wisselgeld voor betere prijzen, wordt steeds groter. De meningen over productiebeheersing zijn verdeeld. Het Noorden is voor, de Flevopolder is verdeeld, het Zuiden is het felst tegen. De meningen zijn zeker zo verdeeld over hoe die productiebeheersing er dan wel uit moet zien. Veel jongeren zijn voor verplichte braak, analoog aan het NAJK-plan. Veel noorderlingen zijn daar weer huiverig voor omdat ze dan relatief de meeste grond braak moeten leggen (zij verbouwen het meest graan en fabrieksaardappelen). Zij willen liever contingentering. Anderen gokken weer op de productie van bio-ethanol en plastic.'

Terug op eigen erf

Bij veel deelnemers van akkerbouwacties overheerst teleurstelling. Ieder trekt zich terug op eigen erf. Eén jaar na de acties maakt Binder, het ledenblad van het Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt, met enkele actieleiders de balans op. Michel van Oorschot (Tholen): 'We hebben niet bereikt wat we wilden. Het enige winstpunt is dat productiebeheersing nu bespreekbaar is, ook binnen de standsorganisaties.' Hij schetst de stemming als mat. 'Veel mensen hebben een kater aan de acties overgehouden en houden zich alleen nog maar bezig met het bedrijf. Ieder voor zich zoekt oplossingen. Dat geldt ook voor mezelf.' Noordelijk actieleider Willem Schaap heeft de conclusie getrokken: 'Ik wil het elders gaan proberen. Mijn gezin is nog jong. Een bestaan buiten Nederland behoort tot de mogelijkheden.' Hij twijfelt tussen Polen en Oost-Duitsland. Eild Delger (Nieuw Beerta) is pessimistisch en kwaad. 'Het kwaadst maak ik me nog over de standsorganisaties en het Landbouwschap. De acties hebben duidelijk gemaakt dat er een wijd verspreid ongenoegen bestaat over het functioneren van die organisaties. Daar is niets mee gedaan. Ze lappen de mening van de leden aan hun laars.' Delger pleit voor sectorale, niet verzuilde belangenbehartiging.

Inhoudelijk plan

Terwijl veel akkerbouwers teleurgesteld, pessimistisch en boos zijn en proberen te overleven, broedt een akkerbouwer in Langeweg in stilte een plan uit voor de toekomst. Het duurt tot 17 december 1992 voor Jaap Korteweg het plan in de nieuwe werkgroep Genoeg is Beter bespreekt met belangstellende collega's uit Zuidwest Nederland en Flevoland. Vanaf die tijd komt de vaart erin. Vele vergaderingen volgen en op vier regionale bijeenkomsten waar het plan Genoeg is Beter wordt toegelicht, komen duizend belangstellende akkerbouwers af, 1.200 akkerbouwers vullen een antwoordkaart in en storten hun financiële bijdrage. De Brede Initiatiefgroep Akkerbouw, waarin naast de werkgroep Genoeg is Beter ook het NAJK (initiatiefnemer), de Groep Emmeloord, Jaap Haanstra en de Nederlandse Tarwestudieclub participeren, neemt de hoofdlijnen van Genoeg is Beter over. Op woensdag 2 juni 1993 wordt de Nederlandse Akkerbouw Vakbond (NAV) bij notariële acte officieel opgericht. Een dag later wordt de oprichting feestelijk gevierd op Flevohof. De nieuwe sectorale, niet-verzuilde belangenorganisatie voor akkerbouwers in Nederland is een feit. De tijd lijkt rijp voor een nieuw idee en een nieuwe organisatievorm.

Idealen initiatiefnemers

Opvallend is dat de initiatiefnemers onder leiding van Jaap Korteweg twee soorten idealen verenigen, namelijk: het ideologische plan Genoeg is Beter, èn een Nederlandse en Europese vakbond van, voor en door akkerbouwers.

In uitspraken van bestuursleden van het eerste uur komen deze idealen terug. Bovendien geven ze inzicht

in de motivatie van de initiatiefnemers. Tjark Tijdens (Nieuw Beerta): 'Mijn grootste wens is dat we als akkerbouwers in Nederland de neuzen dezelfde kant op krijgen en dat we een akkerbouworganisatie weten op te bouwen waar men rekening mee houdt.' Wim Kroon (Midlum): 'Een vakbond voor akkerbouwers. Het lijkt de wereld op z'n kop. De NAV zet zich in voor een rechtvaardig inkomen en het overleven van de akkerbouw. Daar sta ik volledig achter.' Rosie Bos (Emmeloord) verwoordt haar idealen op eigen wijze: 'Als het voedsel onder sociaal rechtvaardige en op dezelfde milieuvorwaarden wereldwijd wordt geproduceerd, dan zal de crisis in de wereld minder zijn dan nu het geval is.' Anne Kees Smeenk (Swifterbant) motiveert zijn keuze voor de NAV als volgt: 'Omdat het een club is die met verfrissende ideeën is gekomen, en ook nog bereid is om actie te voeren. Dit miste ik bij de standorganisaties.' Jaap Korteweg (Langeweg): 'Het jezelf herkennen in een organisatie is mijn inziens een eerste voorwaarde voor succes. Ik hoop dat deze persoonlijke noot mijn inzet binnen de NAV verduidelijkt.' Alex van Hootegom (Kruiningen): 'De sfeer en het gedachtenspoor spreken mij enorm aan.' Joop de Koeyer (Zonnemaire): 'De akkerbouw op zich blijft onrendabel. Daar is maar één oplossing voor: de productie afstemmen op de vraag. Dat is simpeler gezegd dan gedaan. Voorwaarde is in elk geval dat we in onze eigen kracht geloven.' Tot slot Jaap van Gaalen (Lelystad) die bijzonder goed het karakter van de NAV verwoordt: 'Het plan (Genoeg is Beter) heeft de vakbond inhoud gegeven. Zo wordt het niet een club van ontevreden boeren, maar een club die bij voor- en tegenstanders door argumenten respect afdwingt!'

Niet krampachtig vastho

'De afgelopen jaren heb ik meer vertrouwen gekregen in de consument. Als gevolg van de individualisering neemt in ieder geval een deel van consumenten meer verantwoordelijkheid.' NAV-oprichter Jaap Korteweg uit Langeweg meent dat de kloof tussen producent en consument deels is veroorzaakt door het na-oorlogse landbouwbeleid dat sterk was gericht op het produceren van bulk. *'We leveren niet rechtstreeks aan de consument maar aan een afnemer zonder gezicht.'*

Bij de oprichting van de NAV heeft Korteweg de overtuiging dat de consument het goedkoopste koopt. Daar ziet hij verandering in komen. 'De consument komt in opstand, bijvoorbeeld in de varkenshouderij. Tegelijkertijd groeit de biologische landbouw hard! De vraag zal verder toenemen als door efficiënte- en distributieverbetering de prijzen dichter bij de producten van de gangbare landbouw komen. Korteweg is inmiddels op het eigen bedrijf begonnen met de omschakeling naar ecologische landbouw. 'Ik heb altijd gezegd 'de biologische landbouw loopt niet, de consument wil niet betalen. Toen ik me er vorig jaar in ging verdiepen ben ik tot de conclusie gekomen dat ik een verkeerd beeld had. Vanuit de gangbare landbouw weet je dat als je een stukje niet spuit het barst van de onkruiden en ziekten toeslaan. Op ecologische bedrijven is dat niet zo. Ik heb gezien dat je door een goede bemesting een sterk gewas krijgt dat minder vatbaar is voor ziekten en plagen.' En wat voor de akkerbouwer ook interessant is: de ecologische landbouw draait volgens het LEI economisch beter dan de gangbare landbouw. Binnen de NAV-bestuur is Korteweg, volgens eigen zeggen, nog de enige 'maar er is wel serieuze belangstelling voor ecologisch boeren!'

Argumenten

Vijf jaar actief in de NAV en vijf jaar op pad met het rode NAV-boekje 'Genoeg is Beter' hebben de inzichten van Korteweg enigszins doen veranderen. 'Ik weet niet meer zo zeker of we krampachtig vast moeten houden aan Genoeg is Beter. Een aantal argumenten die ik tegen heb gekregen tijdens dis-

cussies in het land hebben wortel geschoten bij mij. Misschien ben ik wel het meest kritische NAV-lid! Bij vorige landbouwcrisis (eind vorige eeuw en in de dertiger jaren) stond de hele samenleving op z'n kop omdat toen nog een groot deel van de beroepsbevolking in de landbouw werkzaam was en tijdens de landbouwcrisis een groot deel van de bevolking in de problemen kwam. Nu werkt nog slechts een paar procent van de bevolking in de agrarische sector. Als anno 1998 de helft van de boeren moet stoppen maakt dat op de samenleving nauwelijks indruk. Ieder verwijst dan naar de sociale voorzieningen en de voedselvoorziening komt niet in gevaar. Korteweg schetst z'n dilemma. 'Als ik redeneer vanuit mijn eigen bedrijf, dan wil ik een stabiele, kostendeckende prijs. Maar ik kan beleidsmakers nu beter begrijpen als ze vanuit een breder maatschappelijk belang pleiten voor liberalisering aangevuld met toeslagen voor extra inspanningen.' De ex-NAV-voorzitter haast zich eraan toe te voegen dat de NAV blijft gaan voor het realiseren van Genoeg is Beter. 'Maar persoonlijk heb ik m'n twijfels.'

Consistente lijn

Dat de NAV een serieuze organisatie is en zich niet laat leiden door populisme blijkt uit consistentie van de inhoudelijke koers. Bij de oprichting was Genoeg is Beter het inhoudelijke programma van de nieuwe vakbond. Vijf jaar na dato is het dat nog steeds. 'Akkerbouwers kozen en kiezen echter niet alleen voor ons plan maar ook voor een andere, betere belangenbehartiging. Uit onvrede over de belangenbehartiging door de drie Centrale Landbouw Organisaties sloten velen zich aan bij de NAV. Het betekende onder meer dat de NAV zich niet alleen kon richten op het realiseren van het productiebeheersingsplan Genoeg is Beter maar zich tevens ging bemoeien met het reorganiseren van de belangenbehartiging en met onderwerpen die dichter bij het bedrijf liggen. Leden en bestuursleden zeiden bijvoorbeeld: 'bruinrot daar moet de NAV wat aan doen!' Hoewel Korteweg toegeeft dat Genoeg is Beter zijn eerste prioriteit was, erkent hij dat het zeer nuttig is geweest dat de NAV zich zeer actief, vanuit de praktijk, heeft ingezet voor de discussie over de Stopa-regeling, het oprichten van het waar-

